ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lieta Nr.A420254918
Lietas arhīva Nr. AA43-0847-20/8
ECLI:LV:ADAT:2020:1027.A420254918.10.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2020.gada 27.oktobrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Irina Kaļiņina,
tiesnese Roze Paegle un tiesnese Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu /pers. B/ un /pers. D/ pieteikumā par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru tiktu reģistrēta /pers. B/ un /pers. D/ laulība, izdošanu, sakarā ar /pers. B/ un /pers. D/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2020.gada 12.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Līdzpieteicēji (pers. B) un /pers. D/ 2018.gada 2.jūlijā vērsās /dzimtsarakstu nodaļā/ ar iesniegumu par laulības noslēgšanu.

Izskatot līdzpieteicēju iesniegumu, /Dzimtsarakstu nodaļas/ vadītāja ar 2018.gada 2.jūlija vēstuli Nr.37.2-19/57 (turpmāk – atteikums) informēja līdzpieteicējus, ka laulības reģistrācija nav iespējama, jo līdzpieteicēji iesniegumam nav pievienojuši dokumentus, kas apliecina pieteicēja /pers. B/ tiesības uzturēties Latvijas Republikā.

[2] Līdzpieteicēju pieteikums Administratīvajai rajona tiesai pamatots šādi. /pers. B/ kopš 1978.gada pastāvīgi dzīvo Latvijā, savukārt kopš 1995.gada viņam ir izveidojušās ciešas ģimeniskas attiecības ar /pers. D/, kura ir Latvijas Republikas pilsone. 1993.gada 20.maijā pieteicējs bija spiests pieņemt Krievijas pilsonību. Līdzpieteicējiem 1996.gada 18.maijā piedzima meita, kura ir Latvijas pilsone un pastāvīgi dzīvo Latvijā. Līdzpieteicēji līdz šim nav noslēguši laulību tikai juridisku šķēršļu dēļ, kaut gan vairākas reizes to vēlējušies izdarīt.

Līdzpieteicēju tiesības stāties laulībā tiek nesamērīgi un nepamatoti aizskartas un ierobežotas, kas ir pretēji Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 110.pantā noteiktajam, vērtējot sistēmiski ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta noteikumiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka ģimenes jēdziens Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta izpratnē neaprobežojas ar attiecībām, kas balstās uz laulību, tas var ietvert citas *de facto* ģimenes saites, kad personas dzīvo kopā, nenoslēdzot laulību. Līdz ar to valsts iestādes nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības. Tādējādi ir būtiski vērtēt līdzpieteicēju tiesības stāties laulībā, lai nostiprinātu ģimenes statusu. Liedzot līdzpieteicējiem tiesības stāties laulībā, nepastāvot atbilstošiem iemesliem un apstākļiem, tiek nesamērīgi aizskartas līdzpieteicēju cilvēktiesības.

Atteikums slēgt laulību ir uzskatāms par nesamērīgu un nepamatotu nelabvēlīgu administratīvo aktu, kas ierobežo līdzpieteicēju tiesības uz privāto dzīvi.

Atsakot reģistrēt laulību, nav izvērtēti lietderības apsvērumi, kā arī nav ievērots samērīguma princips, jo Latvija ir pieteicēja dzīvesvieta kopš 1978.gada. Iestāde ne tikai nav izpratusi Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 18.panta jēgu un mērķi, bet arī nav rūpīgi izvērtējusi tās rīcībā esošo informāciju, rupji pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas spriedumu pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā nav strīda, ka /pers. B/ ir Krievijas Federācijas pilsonis, savukārt /pers. D/ ir Latvijas Republikas pilsone.

Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka ārzemnieks ir persona, kura nav Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis.

No minētā secināms, ka pieteicējs Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas izpratnē uzskatāms par ārzemnieku, proti, personu, kura nav Latvijas pilsonis vai Latvijas nepilsonis.

Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 18.panta pirmā daļa paredz, ka Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsonis vai citas valsts pilsonis, bezvalstnieks, bēglis vai persona, kurai piešķirts

alternatīvais statuss un kura laulības noslēgšanas brīdī ir tiesīga uzturēties Latvijas Republikā, var noslēgt laulību ar Latvijas pilsoni, Latvijas nepilsoni, Eiropas Savienības, Eiropas Ekonomikas zonas valsts vai Šveices Konfederācijas pilsoni vai citas valsts pilsoni, bezvalstnieku, bēgli vai personu, kurai piešķirts alternatīvais statuss un kura laulības noslēgšanas brīdī ir tiesīga uzturēties Latvijas Republikā.

Attiecīgi secināms, lai būtu pamats reģistrēt līdzpieteicēju laulību, pieteicējam kā citas valsts pilsonim, jāpastāv tiesībām uzturēties Latvijas Republikā.

[3.2] No Imigrācijas likuma 4.panta regulējuma izriet, ka ārzemniekam ir tiesības ieceļot un uzturēties Latvijas Republikā, ja viņam vienlaikus: 1) ir derīgs ceļošanas dokuments; 2) ir derīga vīza, Latvijas Republikas izsniegta uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja; 3) ir derīga veselības apdrošināšanas polise; 4) nav citu likumā vai citos normatīvajos aktos noteiktu šķēršļu ieceļošanai Latvijas Republikā; 5) ir nepieciešamie finanšu līdzekļi, lai uzturētos Latvijas Republikā vai citā Šengenas līguma dalībvalstī un atgrieztos mītnes zemē vai izceļotu uz trešo valsti, kurā viņam ir tiesības ieceļot.

Pieteicēja rīcībā ir derīgs ceļošanas dokuments (*Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas 2.punkts*) – Krievijas Federācijas pilsoņa ārzemju pase (derīguma termiņš līdz 2023.gada 26.februārim), taču lietā nav iesniegta pase ar derīgu vīzu, kā arī nav iesniegta Latvijas Republikas izsniegta uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja, kā to nosaka Imigrācijas likuma 4.panta pirmās daļas 2.punkts.

Attiecīgi secināms, ka saskaņā ar minētās tiesību normas regulējumu pieteicējam nepastāv tiesības uzturēties Latvijas Republikas teritorijā.

[3.3] Papildus konstatējams, ka lietā nav iesniegta arī derīga veselības apdrošināšanas polise un pierādījumi, kas apstiprinātu, ka pieteicēja rīcībā ir nepieciešamie finanšu līdzekļi, lai uzturētos Latvijas Republikā vai citā Šengenas līguma dalībvalstī un atgrieztos mītnes zemē vai izceļotu uz trešo valsti, kurā viņam ir tiesības ieceļot. Tomēr minētajam apstāklim nav izšķirošas nozīmes izskatāmajā gadījumā, jo pieteicējam nepastāv tiesības uzturēties Latvijas Republikā – nav ne derīgas vīzas, ne Latvijas Republikas izsniegtas uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļaujas.

Neizpildoties Imigrācijas likuma 4.pantā noteiktajam kritērijam, proti, pieteicējam, neiesniedzot dokumentus, kas pierāda viņa tiesības uzturēties Latvijas Republikā, nav tiesiska pamata uzlikt atbildētājam pienākumu reģistrēt līdzpieteicēju laulību.

Tādējādi secināms, ka līdzpieteicēju pieteikums par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru tiktu reģistrēta /pers. B/ un /pers. D/ laulība, izdošanu nav pamatots un ir noraidāms.

[3.4] Līdzpieteicēji argumentē, ka pieteicēja tiesības uzturēties Latvijas Republikā izriet no pieteicējam izsniegtā izbraukšanas rīkojuma.

Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas 4.punkts nosaka, ka izbraukšanas rīkojums ir administratīvais akts, kurā pamatots ārzemnieka nelikumīgas uzturēšanās fakts un ārzemniekam uzlikts pienākums noteiktā termiņā labprātīgi doties atpakaļ uz savas pilsonības valsti, trešo valsti, no kuras viņš ieceļojis, vai citu valsti, kurā viņam ir tiesības ieceļot.

No minētā secināms, ka izbraukšanas rīkojums, pretēji līdzpieteicēju viedoklim, ir administratīvais akts, kurā pamatots ārzemnieka, izskatāmajā gadījumā pieteicēja, nelikumīgas uzturēšanās fakts Latvijas Republikā. Savukārt noteiktais termiņš, līdz kuram jāatstāj Eiropas Savienības teritorija, dod iespēju personai saprātīgā termiņā brīvprātīgi atstāt Eiropas Savienības teritoriju, nevis legalizē līdzpieteicēja uzturēšanos Eiropas Savienībā (izskatāmajā gadījumā Latvijas Republikas) teritorijā.

Tādējādi nav pamatots līdzpieteicēju viedoklis, ka pieteicēja tiesības uzturēties Latvijas Republikā izriet no izsniegtā izbraukšanas rīkojuma.

[3.5] Līdzpieteicēji uzskata, ka atbildētājs, atsakot reģistrēt laulību, pārkāpj Satversmes 110.pantā noteiktās tiesības. Atteikums reģistrēt laulību ir nesamērīgs cilvēktiesību ierobežojums.

Tiesa atzina, ka līdzpieteicējiem, izpildot likumdevēja izvirzītus nosacījumus, proti, Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 18.panta pirmajā daļā noteikto, un pieteicējam, legalizējot savu uzturēšanos Latvijas Republikā, saņemot vīzu vai uzturēšanās atļauju, rastos arī tiesības uz laulības reģistrēšanu (izpildoties arī citiem tiesību normās noteiktajiem kritērijiem).

Izskatāmajā gadījumā nav saskatāms būtisks cilvēktiesību pārkāpums, vērtējot Civilstāvokļa aktu reģistrācijas likuma 18.panta pirmajā daļā noteiktās prasības kopsakarā ar Imigrācijas likumā noteikto mērķi noteikt ārzemnieku ieceļošanas, uzturēšanās, tranzīta, izceļošanas un aizturēšanas kārtību, kā arī kārtību, kādā ārzemniekus tur apsardzībā Latvijas Republikā un izraida no tās, lai nodrošinātu starptautiskajām tiesību normām un Latvijas valsts interesēm atbilstošas migrācijas politikas īstenošanu.

Tiesa atzina, ka Latvijas Republikai ir pienākums nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp indivīda tiesībām uz ģimenes dzīvi un sabiedrības interesēm imigrācijas kontroles jomā.

Izskatāmajā gadījumā, ņemot vērā sabiedrības intereses kopsakarā ar apstākli, ka pieteicējs ilgstoši ignorē Imigrācijas likumā ārzemniekiem noteiktos pienākumus (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2020.gada 16.janvāra vēstule Nr.24/1-44/185), lietā nav konstatējams nesamērīgs līdzpieteicēju tiesību aizskārums.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu līdzpieteicēji iesniedza apelācijas sūdzību, kurā uzskata pirmās instances tiesas spriedumu par nepamatotu un papildus pieteikumā norādītajam argumentē turpmāko.

[4.1] Pieteicēji jau vairākas reizes ir izteikuši vēlmi stāties laulībā un jau vairākas reizes ir saņēmuši mutiskus atteikumus, kurus nav bijis iespējams apstrīdēt.

[4.2] Tiesa nav ievērojusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo konkrētās lietas ietvaros, risinot jautājumu par pieteicēja pienākumu pierādīt savas atrašanās Latvijas Republikā tiesiskumu un ievērojot to, ka notiek tiesvedība citā lietā, kurā apturēts izbraukšanas rīkojums, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – pārvalde) ir pieaicināma lietā kā trešā persona.

Vienas administratīvās lietas ietveros tiek lūgti paskaidrojumi par to, kādēļ netiek noslēgta laulība, ja pastāv ilgstoša kopdzīve un ciešas ģimeniskas attiecības. Savukārt šajā strīdā ir aktuāls jautājums par šķēršļiem, kas neļauj saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, ja pieteicējs Latvijas Republikā dzīvo no 7 gadu vecuma, t.i., vairāk nekā 40 gadus.

[4.3] Tiesa nav guvusi pierādījumus par to, kāds ir pieteicēja tiesiskais statuss, no kura brīža būtu uzskatāma pieteicēja nelikumīga uzturēšanās Latvijas Republikā, un vai vispār tā uzskatāma par nelikumīgu. Minēto apliecina tiesas norāde, ka izbraukšanas rīkojums nav uzskatāms par dokumentu, kas apliecina pieteicēja tiesības uzturēties Latvijas Republikā, bet gan konstatē pieteicēja nelikumīgas uzturēšanās faktu.

[4.4] Tiesa nav pareizi interpretējusi Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas 4.punktu, jo lēmums par izbraukšanas rīkojuma termiņa pagarināšanu ir vērtējams pēc analoģijas kā Imigrācijas likuma 42.panta 3.punktā noteiktais izņēmums, proti, pārvaldes priekšnieks vai viņa pilnvarota amatpersona humānu apsvērumu dēļ pieņem lēmumu atļaut ārzemniekam noteiktu laiku, bet ne ilgāk kā gadu uzturēties Latvijas Republikā.

[5] Paskaidrojumā Dzimtsarakstu nodaļa apelācijas sūdzību uzskata par nepamatotu, savukārt pirmās instances tiesas spriedumu atzīst par tiesisku un pamatotu.

Motīvu daļa

[6] Līdzpieteicēji lūdz lietu izskatīt mutvārdu procesā. Izvērtējot pieteikto lūgumu, norādāms turpmākais.

Kā atzīts judikatūrā, lietas izskatīšana tiesas sēdē ir lietderīga gadījumos, kuros no lietā esošajiem dokumentiem nevar gūt pilnīgu priekšstatu par izskatāmo jautājumu. Šādos apstākļos personu uzklausīšana tiesas sēdē var sekmēt pareizu izskatāmā jautājuma izlemšanu. Savukārt, ja lietas materiāli ir pietiekami izskatāmā jautājuma izlemšanai, tad mutvārdu process parasti nav lietderīgs (*Senāta 2014.gada 6.februāra sprieduma lietā Nr.SKA 0034-14 6.punkts*).

Apgabaltiesa norāda, ka rakstveida procesā lietas dalībniekiem tiek nodrošināts tāds pats tiesību apjoms kā mutvārdu procesā, arī tiesības pieteikt lūgumus, izteikt viedokli vai iesniegt pierādījumus, līdz ar to procesa veids nevar ietekmēt lietas dalībnieku procesuālās tiesības. Turklāt konstatējams, ka lieta mutvārdu procesā tiesas sēdēs tika izskatīta pirmās instances tiesā, sniedzot iespēju lietas dalībniekiem izteikt savus apsvērumus gan par tiesiskajiem, gan faktiskajiem lietas apstākļiem.

Tādējādi, ja apelācijas instances tiesā procesa dalībnieku mutvārdu uzklausīšana nav nepieciešama, lietu var izskatīt rakstveida procesā neatkarīgi no procesa dalībnieku vēlmēm (*Senāta 2016.gada 13.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-989/2016 6.punkts*).

Novērtējot lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa nekonstatē nepieciešamību konkrēto lietu arī apelācijas instances tiesā skatīt mutvārdu procesā, jo lietā izšķiramā strīda pamatā ir tiesību normu interpretācija.

[7] Administratīvā apgabaltiesa, izvērtējot administratīvā procesa dalībnieku izvirzīto argumentu pamatojumu kopsakarā ar lietā iesniegtajiem pierādījumiem, konstatē, ka pirmās instances tiesas spriedumā ietvertais faktu konstatējums un tiesību normu interpretācija ir pareiza, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motīviem, tos neatkārtojot. Tāpat apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas Imigrācijas likuma 1.panta pirmās daļas 4.punkta interpretācijai, līdz ar to papildu argumenti saistībā ar apelācijas sūdzības argumentu par minētās normas analīzi netiks atkārtoti.

[8] Izvērtējot apelācijas sūdzībā norādīto, ka šajā strīdā ir aktuāls jautājums par šķēršļiem, kas neļauj saņemt pastāvīgo uzturēšanās atļauju, apgabaltiesa konstatē, ka Senāts 2020.gada 27.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-849/2020 (lietas Nr.A420253518) konstatēja, ka pieteicējam atteikta uzturēšanās atļauja jau 1992.gadā, un secināja, ka patiesais cēlonis tam, kādēļ pieteicēja tiesiskais statuss Latvijas Republikā šobrīd nevar tikt legalizēts, nav vis kāds objektīvs šķērslis, kuru pieteicējam būtu neiespējami vai apgrūtinoši novērst, bet gan pieteicēja paša principiāla nostāja par to, kādā veidā ir risināms jautājums par viņa tiesisko statusu. Senatoru kolēģija nepiekrita šādai pieteicēja nostājai. Nekas no pieteicēja argumentiem neliecina, ka pārvaldes izvirzītās prasības termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanai pašas par sevi būtu nehumānas vai tādas, kas liegtu pieteicējam tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi. Tādējādi tikai pieteicēja paša nevēlēšanās sadarboties ar pārvaldi un nepakļaušanās likuma varai ir iemesls tam, kādēļ pret viņu šobrīd tiek vērsts likuma piespiedu mehānisms. Šādu pieteicēja nepakļaušanos nevar aizbildināt ar tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi.

Savukārt ar Administratīvās apgabaltiesas 2020.gada 16.marta lēmumu lietā Nr.A420253518 izbeigta tiesvedība pieteicēja pieteikumā daļā par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru pārvaldei tiktu uzlikts pienākums izsniegt pieteicējam pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā, izdošanu, jo tika atzīts, ka jautājums par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanu pieteicējam ir izspriests ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 1998.gada 30.aprīļa spriedumu lietā Nr.2-1560/6, apelācijas instances tiesas spriedumu, ar kuru noraidīta pieteicēja sūdzība, kā arī ar kasācijas instances tiesas lēmumu, kas ir nelabvēlīgs pieteicējam.

Tas nozīmē, ka jautājums par šķēršļiem, kas pieteicējam neļauj saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, jau ir izspriests, līdz ar to pārvalde lietā nav pieaicināma, un pirmās instances tiesai nebija jāgādā pierādījumi par to, kāds ir pieteicēja

tiesiskais statuss, un no kura brīža būtu uzskatāma pieteicēja uzturēšanās Latvijas Republikā par nelikumīgu. Pieteicējs lietā Nr.A420253518 ir pats atzinis, ka viņam tika atteikta uzturēšanās atļauja jau 1992.gadā.

Kā tika norādīts iepriekš, Senāts 2020.gada 27.janvāra lēmumā lietā Nr.SKA-849/2020 (lietas Nr.A420253518) saistībā ar pieteicēja argumentiem par humāniem apsvērumiem uzturēšanās atļaujas izsniegšanā nav konstatējis, ka pārvaldes izvirzītās prasības termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanai pašas par sevi būtu nehumānas vai tādas, kas liegtu pieteicējam tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi.

Arī Senāta 2020.gada 31.augusta lēmumā lietā Nr.SKA-1263/2020 (Nr.A420166620), kurā tika risināts jautājums par pieteicēja piespiedu izraidīšanu, Senāts ir atzinis, ka, lemjot par pieteicēja piespiedu izraidīšanu, pārvalde ir ņēmusi vērā pieteicēja kopdzīvi ar Latvijas pilsoni, kā arī to, ka pieteicējam Latvijā ir pilngadīga meita. Vienlaikus pārvalde nav konstatējusi to, ka lēmums nesamērīgi ierobežotu pieteicēja tiesības uz ģimenes dzīvi, jo nav konstatējami īpaši atkarības apstākļi un saišu pastāvēšana starp pieteicēju un viņa meitu, nav konstatējams, ka Latvija būtu vienīgā vieta, kur pieteicējs un sieviete, ar kuru viņam izveidojusies kopdzīve, varētu veidot ģimenes dzīvi. Tāpat pārvalde ir konstatējusi, ka, lai gan pieteicējam Krievijas Federācijā nedzīvo neviens tuvinieks, nepieder īpašumi un nav nekāda cita veida sociālas, humānas vai ekonomiskas piesaistes, nav konstatējamas būtiskas pieteicēja sociālas vai kultūras rakstura integrācijas grūtības.

[9] Apgabaltiesa izvērtēja visus līdzpieteicēju izvirzītos argumentus, bet sniedza pamatojumu tikai par tiem, kuriem ir nozīme no tiesību viedokļa. Pārējiem līdzpieteicēju argumentiem nav nozīmes izskatāmajā gadījumā un no to vērtējuma nav atkarīgs lietas izskatīšanas rezultāts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. B/ (*/pers. B/*) un /pers. D/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru tiktu reģistrēta /pers. B/ un /pers. D/ laulība, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Kaļiņina

Tiesnese R.Paegle

Tiesnese V.Zommere